

CAPITALISM VERSUS TOTALITARISM

Autor: Georgeta Filitti | 29 martie 2022

Ca orice înfăptuire omenească, și capitalismul își are părțile bune și părțile rele. Lauda și critica lui au mers în crescendo. A fost în firea lucrurilor ca cea din urmă să fie mai vocală, mai fals cuceritoare, chiar dacă rezultatele practice s-au dovedit nule, ba chiar nocive. Reproșul major adus capitalismului a fost crearea inegalității sociale, îmbogățirea nemăsurată a unora – de aici hedonismul – și exploatarea nemiloasă a altora. *Capitalul* lui Marx și *Manifestul Partidului Comunist* constituie, fără discuție, critica funciară a acestui sistem economic. Soluția pentru anihilarea lui? O societate comunistă ideală, unde domnește egalitatea perfectă între oameni. De mai bine de 170 de ani omenirea îl citește pe Marx cu critica lui și, din fericire, doar o parte a ei îndură materializarea soluției de înlocuire a capitalismului.

Dacă vrei să intri în discuția pro și contra, nu știu ce s-ar mai putea spune. Există biblioteci întregi, toate specialitățile științelor sociale și-au pus reprezentanții la lucru, este o efervescență nebună în a critica toate manifestările capitalismului. În țările rămase capitaliste, cei de stânga mănâncă o pâine (albă), ies la pensie făcând praf capitalismul, vizitarea ca turiști ai țărilor totalitare îi umple de încântare. Prea puțini au remușcări și continuă să aducă osanale sistemelor noncapitaliste. Nici unuia nu-i trece prin cap să ceară azil politic în Rusia, Coreea de Nord sau Cuba (afară doar de câțiva spioni deconspirați ori actori ca Depardieu, ca să nu plătească impozitele reclamate de țara lor de baștină).

În sistemul opus, lucrurile sunt simplificate: lumea nu cârtește, nu discută. La conducerea statului s-a impus prin forță o clică (vezi bolșevicii, în Rusia, după Primul Război Mondial și regimurile calcate după ei în țările satelite, după al Doilea Război Mondial). Schema e simplă: forță represivă în continuă perfecționare, cu înarmare aberantă + propagandă deșănțată împotriva capitalismului și preamărirea propriilor realizări – totul agrementat cu hedonismul bandei aflate în fruntea statului. Partea năucitoare iese la iveală când îți dai seama că bunăstarea asta vine tocmai din atingerea cu economia capitalistă. Luxul nebunesc, palatele, bijuteriile, iahturile, până și banalele haine nu sunt fabricate în țările lor, ci rămân rodul blestematului capitalism. Mai mult, nici educația (de multe ori remarcabilă la ei, mai ales în domeniul tehnic) nu și-o fac în

țara de origine. Așa numiții *golden boys* au studiat în America, Anglia sau Franța, iar după prăbușirea majorității sistemelor totalitare se află, acum, la conducerea statelor care încearcă, gâfâit, să se întoarcă ori să accedă la capitalism.

Nu trebuie să fii economist, sociolog, antropolog sau ... ghicitoare ca, punând cele două sisteme în oglindă, să conchizi: capitalismul, cu toate hibeles lui, rămâne o formă constructivă, inovatoare, unde tehnologia face minuni, nivelul general de trai este în continuă creștere (la aceasta contribuie și lupta, salutară, a sindicatelor), iar inițiativa particulară răzbește mai totdeauna. Infrastructură spectaculară, așezăminte culturale memorabile, bugete uriașe pentru cercetare (vai, și pentru înarmare!) sunt tot atâtea jaloane spre progres, spre menținerea democrației.

Disparitățile, irosirea de resurse, compromiterea ecosistemelor, aroganța costisitoare a bogătașilor nu pot fi ignorate. Societatea civilă ia atitudine contra acestor fenomene în varii forme deoarece este liberă să se exprime. În cazul unei crize generale (cele două războaie mondiale), resursele de care au dispus statele capitaliste și celeritatea folosirii lor au demonstrat viabilitatea economiei de piață.

De cealaltă parte, încremenire în sisteme totalitare, cu economie planificată, neconformă cu realitatea (vezi în România anilor '70, fabricarea de felinare ori de coase). Apoi, prevalența factorului politic, reprezentat cel mai adesea de indivizi extrem de modest mobilați mental dar toți, fără excepție, atinși de *mania grandiosa*. Cultura, încorsetată în tipare făurite de aceiași sfertodoști din Comitetul Executiv, Comitetul Central ș.a., abia respiră și rămâne departe de a-și putea da întreaga măsură. În vreme ce trăitorii în capitalism își pot permite inițiative, devin creatori, ceilalți trebuie să înghită „indicațiile” conducătorilor.

Partea tragi-comică a realității totalitare este că majoritatea locuitorilor, în frunte cu mai toate căpeteniile comuniste, tânjesc după mult hulitul capitalism. De câte ori pot, se refugiază în sânul lui. Abia când va apărea fenomenul invers, de goană spre Moscova, Havana sau Phenian, lumea va trebui să se întrebe ce o așteaptă. Până atunci, la întrebarea retorică privitoare la viitorul capitalismului, cred că răspunsul onest este: această orânduire economică, inclusiv extensiunile ei în domeniul social și spiritual, va dăinui, transformându-se permanent, ca forma cea mai viabilă de manifestare a societății omenești.

Imagine: Hilma af Klint - „Chaos, Nr. 2” (1906); Sursa: Wikiart